

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

УДК 32.001.63:001.81

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2025.60.25>

ЕВРИСТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ НАУКИ: ПІЗНАВАЛЬНІ ВИКЛИКИ, ПОШУК ПРЕДМЕТНОГО ПОЛЯ ТА МІЖДИСЦИПЛІНАРНИЙ ДІАЛОГ

Ольга Бабкіна

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
філософський факультет, кафедра політології
бул. Університетська, 1, 79000, м. Львів, Україна
<https://orcid.org/0000-0003-3594-3298>*

Анна Меньшеніна

*незалежна дослідниця
<https://orcid.org/0000-0002-7824-2718>*

У статті досліджується евристичний потенціал політичної науки в контексті складності та мінливості політичної реальності, що зумовлює необхідність методологічного плюралізму та врахування міждисциплінарного підходу. Метою дослідження є спроба узагальнити основні підходи до визначення предметного поля політичної науки та методології як запоруки здійснення політичною наукою своєї пізнавальної функції для вироблення адекватних аналітичних моделей сучасної політичної реальності. Авторки розглядають політику як багаторівневий феномен, якому притаманна амбівалентність, що потребує міждисциплінарного підходу та відкритості до різних методів політичних явищ і процесів. Аналізується проблема визначення предметного поля політичної науки, наголошується на труднощах кількісного вимірювання ключових політичних понять, таких як свобода, справедливість, ідентичність, легітимність тощо. Розглядаються історичні методологічні підходи до пізнання політики; акцентується увага на методологічному плюралізмі, що поєднує кількісні та якісні методи, зокрема діяльнісний підхід, а також аксіологічний підхід до сприйняття політичної дійсності; особливу увагу відведено міждисциплінарному діалогу, що охоплює соціологічні, філософські, психологічні та постструктуралістські концепції, необхідні для повнішого розуміння політичної дійсності. Також приділено увагу розвитку підходів до осмислення політичної науки крізь призму методологічних підходів, а також визначенню предметного поля політичної науки. Наголошується на тому, що вибір методології зумовлює отримання релевантних знань про політику. Обґрунтовується необхідність критичної рефлексії та відкритості для досягнення нових пізнавальних викликів в межах політичної науки, що забезпечить адекватне осмислення складної та мінливої політичної реальності.

Ключові слова: політична наука, амбівалентність політики, методологічний плюралізм, аксіологія, міждисциплінарність, закономірності політичного життя, позитивізм, діяльнісний підхід, предмет і об'єкт дослідження.

Постановка проблеми. У теорії та історії політичної науки протягом довгого часу точилися дискусії щодо її предметного поля, взаємозв'язків з іншими соціальними науками, а особливо – щодо можливості пізнання світу політики. На протигагу політико-гносеологічному оптимізму, певний скептицизм щодо виявлення стійких причинно-наслідкових зв'язків має своє підґрунтя: твердження про неповторність, індивідуальність, незакономір-

ність політичних подій і фактів, їх зумовленість ціннісними критеріями, творчий характер людських дій і вчинків. Ці особливості важко врахувати в рамках традиційного наукового аналізу політичних явищ і процесів. Відповідно виникає питання релевантності меж предметного поля політичної науки, адже в умовах мінливого світу соціального та політичного зокрема, сфера політичного продукує все нові об'єкти дослідження, розширюючи свої пізнавальні можливості.

Метою дослідження є спроба узагальнити основні підходи до визначення предметного поля політичної науки та методології як запоруки здійснення політичною наукою своєї пізнавальної функції для вироблення адекватних аналітичних моделей сучасної політичної реальності.

Пізнавальні труднощі політики крізь призму історії

Ідея обмеженості пізнавальних можливостей у дослідженні політики має витоки у веберівській концепції «ідеальних типів» [1; 2]. Вона заперечує існування об'єктивної закономірності історичного розвитку та трактує політику як взаємодію ірраціональних сил, що на думку М. Вебера, обмежує достовірне раціональне наукове осмислення політичної дійсності.

В політичній науці в більшій мірі, ніж у «точних» науках (які теж не захищені від потрясінь, пов'язаних зі зміною парадигм, вихідних аксіом, засадничих концепцій), перед дослідниками постають проблеми визначення одиниці «виміру», верифікації даних, класифікації отриманих результатів. Взагалі будь-яка класифікація й типологізація спрощує розмаїття явищ світу, а в суспільствознавстві вона й поготів має досить умовний характер (згадаймо хоча б формально-юридичне віднесення Великобританії чи Австралії до держав з монархічною формою правління, колишній поділ країн світу на «соціалістичні», «капіталістичні» і «такі, що розвиваються», або ж теперішній поділ на «демократичні» та «авторитарні», класифікації партій за ідеологічними ознаками «лібералізму», «консерватизму» чи спектрального розташування «правих», «лівих» тощо).

Наслідком цього стала розроблена М. Вебером [1; 2], Г. Ріккертотом [3], В. Дільтеем [4] концепція «ідеальних типів», згідно з якою, пізнання є конструюванням певних образів-схем, що уможливають упорядкування найбільш зручним чином емпіричного матеріалу, який надходить з конкретних досліджень. Саме так «піднесення «біхевіоризму» в політичній науці в середині XX століття ознаменувалося появою акценту на ретельну концептуалізацію, точне вимірювання та педантичне причинно-наслідкове мислення в дослідженні політики» [5, с. 1005].

Пізнання політики дійсно набуває ознак науковості, коли спрямоване на те, щоб досягнути закономірності й атрибутивні властивості політичного буття, механізми політичної взаємодії, способи їх використання та впливу на них.

Сцієнтистські підходи не дають вичерпного знання про світ політики: це стосується зокрема таких складних понять як «свобода», «рівність», «справедливість», «солідарність», «патріотизм», «легітимність» тощо, які неможливо кількісно виразити, через що вони потребують «якісних критеріїв» аналізу, що полягають в залученні аксіологічних підходів та врахування моральних оцінок, які виходять з «людського виміру», метафізичного підходу, що неможливо редукувати до математичних формул і штучних моделей.

У 60–70-х роках XX століття, в міру того, як стає очевидною хибність тези про ідеологічну нейтральність позитивістських дослідницьких зусиль, здійснюваних у стилі так званого «критичного реалізму», загострюється суперечка про місце та призначення політичної науки у сучасному суспільстві, розгортається полеміка між представниками «строго наукової» політичної науки (перш за все біхевіористами) і прихильниками традиційних

– філософського, історичного, правового, методів і підходів, філософсько-ціннісного осягнення суспільства, коли політична наука, що робила переважну ставку на принцип редукції й досягла завдяки цьому значних успіхів, звертається зараз до ціннісного погляду на політику, до розуміння її з точки зору людських вимірів. Однією з таких пропозицій може бути реабілітація ідейного, духовного начала у суспільному житті. Політична реальність не є лише пасивним відзеркаленням «об’єктивних» (економічних у першу чергу) процесів. Значну, якщо не визначальну, роль в організації і здійсненні політичних процесів відіграють людські наміри, уявлення, розуміння ситуації, ідеї, якими вони переймаються. Усе це, звичайно, перебуває у загальному екзистенційному полі взаємозалежної детермінації.

Такий підхід, поєднуючи елементи позитивізму і біхевіоризму, поступово трансформувався під впливом критичного реалізму, який вимагав глибшого осмислення структури реальності, що не зводиться до спостережуваних феноменів. У подальшому дискусію про межі науковості політичного пізнання розширили постструктуралістські підходи, зокрема концепції Ж. Дельоза та Ф. Гуаттарі [6], а також психоаналітична методологія, які поставили під сумнів універсальність раціоналістських схем і привнесли увагу до підсвідомих імпульсів, мовних структур та дискурсивних практик у формуванні політичної реальності (Ж. Лакан, Е. Фром, С. Жижек та інші) [7; 8; 9].

Не заперечуючи загальносоціологічних принципів пояснення сутності суспільно-політичних явищ, їх певної матеріально-економічної детермінованості, що орієнтує на бачення політики як самодостатнього феномену, підпорядкованого певним об’єктивним закономірностям, вважаємо продуктивним поєднати їх, у відповідності до ідеї методологічного синтезу, з діяльнісним підходом. Це уможливить сприйняття феноменів політики у єдності двох її іпостасей: об’єктивно-закономірної (що втілюється у політичних суспільних відносинах) та суб’єктивно-діяльнісної, свідомої, цілеспрямованої. Проте навіть під найдосконаліші критерії позитивної науковості не підпадають такі важливі сфери життя людини як інтереси, уподобання, цінності, вірування тощо. А між тим саме вони значною мірою впливають на політичні явища та не піддаються математичному обчисленню та таким традиційним методам, як вимірюванням чи експериментуванням.

Таким чином, сучасне розуміння політики вимагає методологічного плюралізму, здатного охопити як кількісно-вимірювані закономірності, так і глибинні смислові конструкції.

Методологічний плюралізм і діяльнісний підхід

Специфіка політичної матерії полягає в тому, що її складають свідомі дії людей, які переслідують свої інтереси. Через це для характеристики політики як суспільного явища велике значення має погляд на неї як на сферу людської цілеспрямованої діяльності, предмет людського сприйняття й ставлення. Формування діяльнісного підходу як методологічного принципу соціального дослідження набуло поширення у соціально-філософській літературі у 70-х роках. Він полягає у використанні людської діяльності у значенні пояснювального принципу при вивченні суспільства, що отримало назву «людський вимір політики».

Діяльнісний підхід до вивчення політики як суспільного явища, передбачає визначення людської діяльності як сукупності конкретних актів і вчинків людей, здійснюваних свідомо та цілеспрямовано, що призводять до перетворення обставин життя та, найголовніше, до перетворення самої людини. Зміст і спосіб здійснення людської діяльності мають подвійну детермінованість: з одного боку, вони визначаються обставинами, умовами, у яких відбувається активність суб’єкта, а з іншого – самим суб’єктом, діячем, його світоглядними настановами, знаннями про ество й властивості предметів його зусиль. Умови політичної діяльності складають конкретні суспільні відносини – існування та взаємозв’язок,

взаємодія між собою соціальних груп, верств, спільнот. Ці умови є надіндивідуальними, обставини – об'єктивними, але вони утворюються та змінюються внаслідок суб'єктивної, часто довільної діяльності людей, цілеспрямованого волевиявлення індивідів, мотиви дій неодмінно проходять через їхню свідомість, а важливою детермінуючою обставиною політичної діяльності людини є її воляова настанова.

Через це духовно-культурна детермінація політики вимагає врахування обмеженості поля «наукової політики», яка постає не лише як теоретична дисципліна, а й як мистецтво та практика, що часто ґрунтується на інтуїції, інтерпретації, а часто – і на ірраціональних мотиваціях. Фундаментальні знання про політику є узагальненням політичного буття та водночас завданням норм його здійснення. Воно виконує політико-аксіологічну функцію, впливає на формулювання політичних світоглядів.

Предмет політичної науки: виклики визначення

Предметом теорії політики на фундаментальному рівні є, зокрема, політичність як така, «політичне» в суспільному бутті, ознаки та витоки політичної властивості суспільного життя. Виявлення, формулювання й пояснення законів світу політики, які детермінують його явища (владу в т.ч.) і є головним завданням, функцією політичної науки, особливо політичної теорії макрорівня.

Фундаментальні знання про політику є узагальненням політичного буття і водночас завданням норм його здійснення, виконують політико-аксіологічну функцію, впливають на формулювання політичних світоглядів [10, с. 6]. Фундаментальні знання про політику – це засадничі теоретичні узагальнення, виявлення загальнозначущих закономірностей, визначення політичних універсалій, формування уявлень людей про цілісну картину політичного світу, певний план знання про суспільство взагалі (саме так ставилися до нього авторитетні мислителі минулого і, напевне, через це науку про суспільство ще називають політичною наукою), вивчення політики у широкому розумінні, як суспільного явища, її сутності та проявів у різних історичних формах, тенденцій і закономірностей виникнення, розвитку та функціонування держави, влади, права, інших політичних інституцій. Ці знання мають суттєве значення для питань легітимації влади, позаяк є цариною знань про усе те, що може виправдовувати примус у суспільній взаємодії, людському спілкуванні, що робить прийнятним обмеження свободи індивідів засобами влади, заради чого тільки й варто включатися у політичні змагання. К. Поппер вважав, що політична наука має з'ясовувати, як треба влаштувати державу, щоб можна було позбавлятися поганих правителів без насильства й пролиття крові [11]. Н. Бові та Р. Саймон наголошують, що політична наука повинна формулювати критерії для характеристики політичного й соціального порядку [12]. Філософська рефлексія принципів порядку, справедливості, свободи, гідності тощо – так визначають предмет політичної науки Д. Берг-Шлоссер, Л. Морліно, Б. Баді, Х. Майєр [13].

«З часу поступової інституалізації політичної науки і аж до сьогодення предмет політичної науки не був сталим. Так, американці (під впливом німців) найперше витрактовували політичну науку як науку про державу. У біхевіоральний період (початку якого сягають 1920-х років, а завершилася “біхевіоральна революція”, на думку Д. Істона, 1967 року) більшість дослідників дотримувалися думки, що предмет політичної науки – політична система та владне розподілення цінностей (як твердив Д. Істон). Втім була й інша позиція: Г. Д. Ласуел зауважував, що коли говорять про політичну науку, то мають на увазі науку про владу» [14, с. 23].

Розглядаючи багатоаспектність підходів до визначення предмета політичної науки, слід враховувати складність об'єкта її дослідження. Незважаючи на багатоманітні підходи

та методологічну різноманітність до вивчення політичних явищ і процесів, поняття політології все одно залишається недостатньо вивченим з огляду на кілька чинників: постійна мінливість різних методологічних підходів, а також ототожнення понять «предмета» та об'єкта дослідження, як зазначає український дослідник М. Ковальчук «у процесі концептуалізації та теоретичного аналізу принципів формування предмета політології було стверджено їх систематичність, комплексність та методологічну єдність, оскільки з точки зору їх взаємодії, незалежно від історичної епохи й політичної ситуації, вони зберігають свій вплив на формування предметного поля політичної науки» [15]. Отже, питання про предмет політичної науки дотепер лишається нерозв'язаним у західних дослідженнях. «Поки що немає спільного, цілісного розуміння феномену політики. Сучасній західній політичній науці притаманні субдисциплінарна диференціація, різноманітність напрямів досліджень, відсутність загальної методології та спільної мови для інтерпретації даних» [16, с. 29].

При цьому політична сфера життя людського суспільства виступає об'єктом вивчення багатьох суспільних наук в силу самої специфіки політики як феномену інклюзивного. Вичленення власне теорії політики з усієї системи суспільних наук – вельми складне завдання. Проблема, що відрізняє політичну науку від інших соціально-гуманітарних дисциплін, та становить об'єкт дослідження теорії політики – це закономірності політичного життя суспільства, його суб'єкти, з їх інтересами і потребами, політичні відносини і діяльність, політична й державна влада, політичні інститути, їх роль у функціонуванні політичної системи, діяльність політичних партій і рухів. Політична теорія покликана не просто досліджувати політичні процеси та інститути, а розглядати їх у контексті історичного розвитку та реальної соціальної дійсності.

Вітчизняні вчені також по-різному визначають політичну науку: як науку про систему закономірних взаємозв'язків соціальних об'єктів з приводу політичної влади, боротьби за політичну владу, науку про сутність, форми і методи політичного владарювання, як науку про політичну культуру тощо. Як відомо, системоутворюючим фактором будь-якої науки виступають її закони і закономірності [17, с. 552]. Прихильники системного підходу щодо визначення предметного поля політології вважають, що предметом теорії політики є система знань про закономірності політичного життя в усіх її проявах, його зміст, структуру, функції, а також місце та роль політичних систем в його розвитку та функціонуванні, у здійсненні політичної влади.

Отже, «предметом теорії політики є система знань про закономірності політичного життя в усіх його проявах, його зміст, структуру і функції, місце і роль політичної системи в його розвитку та функціонуванні, у здійсненні політичної влади. Політична наука – це раціональне відображення політичного життя суспільства. Це система знань про цілі, завдання, закономірності, рушійні сили і зміст політичних процесів, діяльність людей, партій і громадських об'єднань, держав у сфері політичних відносин» [18, с. 580].

Амбівалентність політики як умова сучасного політичного аналізу

Важливою методологічною умовою сучасного політичного аналізу є розуміння амбівалентного ества феноменів політики, яке передбачає, що його вивчення здійснюватиметься не шляхом вибору якогось одного з двох протиріч, які неодмінно виявляє в них дослідник, а через однакове визнання їх обох, розуміння того, що тільки разом вони складають сутнісну цілісність. Це означає, за яких обставин предмет дослідження може мати різноманітні і навіть протилежні модуси його пояснення. Це пояснює доцільність використання принципу методологічного плюралізму при дослідженні політичних явищ. Амбівалентність ества політики як суспільного явища виявляє себе зокрема у таких протиріччях: сфера наукового знання – інтуїтивне мистецтво; досягнення власного успіху – здійснення

спільних справ; суб'єктивно-свавільне – об'єктивно-закономірне. Усі ці протиріччя свідчать про необхідність застосування до вивчення політики як суспільного явища ідей та принципів плюральної методології.

Відповідно принципу методологічного плюралізму пропонується теза про те, що сутність політики як суспільного явища полягає не у самому тільки протиборстві за здобуття панівної позиції, влади, а ще й здійсненні всезагальних завдань – збереження функціональної цілісності, стабільності й порядку в суспільстві.

Вибір методології як необхідна умова отримання релевантних знань про політику

Методологія будь-якого пізнання як цілісна система несуперечливих принципів та концептуальних положень є гносеологічною основою, на якій ґрунтуються висновки про об'єкт пізнання та якому ці висновки мають відповідати, щоб сприйматися як істинні, з яким узгоджується процес дослідження та його конкретні акти, на якій як на апріорних парадигмальних засадах ґрунтується пізнання.

Важливими засадами, на яких ґрунтується сприйняття та ставлення до будь-якого нового знання, отриманого у річищі раціонально-сциентистських досліджень, оцінка його істинності, перш за все є посилання на те, як воно було здобуте, за допомогою яких методів та засобів отримане, на які фундаментальні вчення та теорії спирається. Розкриття методологічних підвалин певної концепції сприяє експлікації самої концепції, є складовою її змісту. Створення та сприйняття будь-якого наукового вчення, теоретичної концепції виявляється невід'ємним від методології їх побудови, а розрізнення цих блоків цілісного знання (власне теорія та методологія її отримання) – до певної міри умовним, таким, що має значення переважно в епістемологічному контексті. Адже кожне конкретне знання, будучи використане як підґрунтя подальшої евристичної діяльності, як підстава для посилення у наступному доведенні гіпотез та аргументації висновків, переводиться вже у методологічну площину та таким чином стає частиною пізнавального інструментарію.

Так само й з'ясування методологічних засад дослідження того, як взагалі можливе пізнання політики, держави, влади, її легітимації є необхідною умовою і водночас компонентом сукупного знання про ці феномени суспільного буття.

Методологічне знання існує у двох різних формах: як методологічні концепції, теорії та як окремі методи, принципи, підходи, що безпосередньо входять до структури наукових теорій.

Методологія політичного аналізу спирається на встановлення відповідності політичних знань критеріям науковості, таким як вірогідність посилок, логічність і несуперечливість доведення висновків, достовірність методів, практична повторюваність, передбачуваність тощо. Звертаючись до конкретних методів (спостереження, збору статистичних даних, контент-аналізу тощо) можна отримати інформацію про позиції і прагнення суб'єктів політичної інтеракції, прогнозувати розвиток подій, оцінювати умови, в яких доводиться діяти учасникам політичних змагань.

Однак при цьому завжди існує проблема правильності вибору метода, його адекватності об'єкту дослідження, залежність отриманих даних від застосованого інструментарію.

Особливу популярність в західній політичній науці набули кількісні методи, що передбачають формалізований, математичний погляд на політику, який дійсно спрацьовує в передбачуваному, стабільному середовищі. Проте в умовах соціальних змін більш релевантні результати дослідження виявляється при врахуванні аксіологічного та діяльнісного підходів, а також якісних методів та інтерпретації.

Сучасна політична наука збагачується новими об'єктами досліджень, продукуючи нові підходи та методи, наприклад критичну теорію, феміністичні дослідження, аналіз дис-

курсу (discourse analysis), вивчення масових медіа (mass media studies), міждисциплінарні дослідження довкілля, вивчення цифрової політики, теорія конфліктів і постконфліктів тощо.

Разом із з'ясуванням сутності політики як соціального явища, виявленням її закономірностей, узагальненням конкретних подій та фактів, даних соціологічних досліджень, політологічного аналізу тощо, політична наука, теорії фундаментального рівня виконують парадигмальну функцію – вводять критерії, формують оцінки для характеристики існуючого політичного та соціального порядку, його політичного життя.

Висновки. Відповідь на питання про пізнавальні можливості науки про політику, потребує розрізнення в структурі цього знання окремі галузі, специфічність яких зокрема виявляється у змісті, способі їх продукування й існування. На емпіричному рівні воно можливе перш за все як знання учасниками політичної взаємодії окремих (своїх і чужих) інтересів, як уявлення про умови та способи їх задоволення. На практично-політичному рівні політичного знання існують у формі інформації про ефективні «технології», прийоми та способи здійснення суспільної взаємодії. Зрештою, на рівні фундаментального, загальносоціологічного знання відбувається глибинне, сутнісне осягнення світу політики, держави, влади, права тощо в усій його складності, суперечності й багатоманітності, а також у вірогідному поясненні виявлених тут тенденцій, розкритті методології політологічних досліджень. Питання про те, як треба здійснювати знання про політику: як теорію соціальних, політичних технологій, теоретичне забезпечення політики, чи як фундаментальну науку про найбільш загальні процеси, тенденції та закономірності, – слід розв'язувати не альтернативно, через заперечення якогось з варіантів, а через усвідомлення їх єдності та спеціалізації, поділу виконуваних ними пізнавальних і практичних функцій, шляхом поєднання усіх площин пізнання такої складної й багатоманітної царини суспільного буття, якою є політика. Неплідними є намагання цілком звести політику до якоїсь однієї наукової формули, знайти єдино правильну наукову теорію.

Список використаної літератури

1. Вебер М. Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика. Київ : Основи, 1998. 534 с.
2. Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму. Київ : Основи, 1994. 261 с.
3. Rickert H. The Limits of Concept Formation in Natural Science. A logical Introduction to the Historical Sciences (Abridged Edition). Cambridge: Cambridge University Press, 1986. 241 p.
4. Dilthey W. Introduction to the Human Sciences: An Attempt to Lay a Foundation for the Study of Society and History. Detroit : Wayne State University Press, 1988. 386 p.
5. Oxford Handbook of Political Science / Ed. R. E. Goodin. Oxford : Oxford University Press, 2011. 1312 p.
6. Deleuze, G., Guattari, F. A Thousand Plateaus: Capitalism and Schizophrenia. Minneapolis, University of Minnesota Press, 1987. 632 p.
7. Lacan J. The Four Fundamental Concepts of Psychoanalysis. London : Routledge, 1977. 304 p.
8. Фромм Е. Втеча від свободи, Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2019. 288 с.
9. Žižek S. The Sublime Object of Ideology. London, New York : Verso Books, 1989. 304 p.
10. Бабкіна О.В. Фундаментальний рівень знань про політику. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 22: Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін*. 2020. Випуск 27. Київ. 2020. сс. 5-11 <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series22.2020.27.01>
11. Поппер К. Відкрите суспільство та його вороги. Т.1. Київ. Видавництво «Основи», 1994, 444 с.

12. Bowie N. E., Simon R. L. *The Individual and the Political Order: An Introduction to Social and Political Philosophy*, Lanham : Rowman & Littlefield Publishers, 2007. 290 p.
13. Morlino L., Berg-Schlosser D., Badie B. *Political Science. A Global Perspective*. California : SAGE Publications, 2017. 300 p.
14. Кармазіна М. Політична наука: предмет, структура, методологія. *Політичний менеджмент*. 2010. № 1. С. 19–33
15. Ковальчук М.В. Принципи формування предмета політології в її історії : дис. ... доктора філософії: 05 «Соціальні та поведінкові науки». Львів, 2023. 222 с.
16. Політична наука в Україні 1991-2016 : у 2-х т. / Відп. ред. О. Майборода. Київ : Парлам. Вид-во, 2016. Т.2. Теоретико-методологічні засади і концептуальні підсумки вітчизняних досліджень. 704 с.
17. Енциклопедія політики і права. / За ред. В. Горбатенка і П. Мироненка. Київ : Вид-во Політія, 2024, 788 с.
18. Політична енциклопедія. Редкол. Ю. Левенець (голова). Київ : Парлам. вид-во, 2011. 807 с.

HEURISTIC POTENTIAL OF POLITICAL SCIENCE: EPISTEMOLOGICAL CHALLENGES, SEARCH FOR THE FIELD OF STUDY AND INTERDISCIPLINARY DIALOGUE

Olha Babkina

*Ivan Franko National University of Lviv,
Faculty of Philosophy, Department of Political Science
Universytetska str., 1, 79000, Lviv, Ukraine*

Anna Menshenina

Independent researcher

This article explores the heuristic potential of political science in the context of the complexity and fluidity of political reality, which necessitates methodological pluralism and the adoption of an interdisciplinary approach. The aim of the study is to generalize the main approaches to defining the subject field of political science and its methodology, as a prerequisite for the discipline's ability to fulfill its epistemological function in generating adequate analytical models of contemporary political reality. The authors consider politics as a multi-level phenomenon characterized by ambivalence, which requires an interdisciplinary perspective and openness to diverse methods for analyzing political phenomena and processes. The article analyzes the problem of defining the subject field of political science, emphasizing the difficulties of quantitatively measuring key political concepts such as freedom, justice, identity, and legitimacy. Historical methodological approaches to the study of politics are examined, with a focus on methodological pluralism that combines quantitative and qualitative methods, including the activity-based approach, as well as the axiological approach to perceiving political reality. Particular attention is paid to interdisciplinary dialogue, encompassing sociological, philosophical, psychological, and poststructuralist concepts necessary for a more comprehensive understanding of political reality. The development of approaches to conceptualizing political science through methodological lenses is also addressed, alongside attempts to define its subject field. It is emphasized that the choice of methodology determines the relevance of the knowledge produced about politics. The article substantiates the need for critical reflection and openness to new epistemological challenges within political science, which are essential for adequately understanding the complex and dynamic nature of political reality.

Key words: political science, ambivalence of politics, methodological pluralism, axiology, interdisciplinarity, patterns of political life, positivism, activity-based approach, subject and object of research.